

FAUNISTICKÉ PRÍSPEVKY ZO SLOVENSKA (COLEOPTERA) 5.

OTO MAJZLAN

O. Majzlan: Faunistic notes on beetles (Coleoptera) 5. from Slovakia

Abstract: In the previous 4 years several new, rare beetle species were recorded in the territory of Slovakia. Moreover I present some notes on bionomy of ecosozologically significant species. These species were also obtained in unusual collecting traps: tree, soil and air photoeclectors. Some of them species have been classified in the category of European importance in the Natura 2000 system.

Key words: Coleoptera, bionomy, ecology

ÚVOD

Týmto príspevkom nadväzujem na 1. – 4. časť (MAJZLAN, 2006a, b, 2007a, b) o faunisticky a bionomicky zaujímavých druhoch chrobákov. Súčasne uvádzam aj nové nálezy druhov na Slovensku.

Od vydania Katalógu Coleopter Slovenska (ROUBAL, 1930, 1936, 1937 – 1941) boli zistené nové údaje o faune chrobákov (Coleoptera). Súčasne boli revidované mnohé faunistické údaje a synonymizované druhy. Roubalov katalóg do roku 1941 spracoval 5 710 druhov taxónov, niektoré však zo Zakarpatskej Ukrajiny. Do roku 1987 bolo evidovaných v strednej Európe 8 422 taxónov (druhov) chrobákov (LUCHT, 1987). Po vydaní dvoch dielov Doplnkov ku základným dielom 2. – 12. Die Käfer Mitteleuropas počet druhov sa zvýšil o 10 až 15.

Počet chrobákov vo faune Slovenska je k 21. 8. 2010 6257. Najnovšie údaje o rozšírení sú v 5 dieloch *Catalogue of Palaearctic Coleoptera* (LÖBL, SMETANA, 2003 – 2010).

Z územia Slovenska uvádzam niektoré faunisticky významné druhy. Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky uvedené druhy sú lgt., det. et coll. O. Majzlan. Druhy označené * sú nové pre faunu Slovenska.

Carabidae

Leistus montanus STEPHENS, 1827

Európsky druh, zasahujúci až do Turecka.

Na území Čiech má dve alopatrické populácie (HŮRKA, 1996). Na Slovensku zatiaľ známy z Babej hory a Vysokých Tatier.

Nové údaje z lokality Sv. Jur pri Bratislave 12. 5. 2009 (3 ex) a 29. 10. 2009 (7 ex) zo zemných pascí na suti kamenia (rúna) v starých vinohradoch. V preseve listovej opadanky (2 ex 15. 5. 2010) v starom gaštanovom lesíku (*Castanea sativa*). Tento druh v spoločenstve *Barypeithes formaneki* a *Sphaerosoma piliferum*.

Pselaphidae

**Plectophloeus carpathicus* REITTER, 1881

Rumunsko, Chorvátsko (LÖBL, SMETANA, 2004).

Javorina 12. 6. 2009, 1 ex. v preseve javorovej bučiny na ploche Medzisteny. Nový druh pre koleopterofaunu Slovenska. R. Kolimár det. et coll.

Batrisodes oculatus AUBÉ, 1833

Rozšírený v celej Európe a v Turecku. Na Slovensku vzácné a lokálne.

Čičov, v dutine *Acer negundo* 27. 11. 2010/5 ex. Det. et coll. R. Kolimár.

Pselaphidae

Claviger longicornis MÜLLER, 1818

Európa centralis.

Sv. Jur pri Bratislave, lokálny názov vinohradov Malé nové hory. V zemnej pasci 16. 7. 2009, 1 ex. Myrmekofil u mravcov *Lasius umbratus* a *Lasius brunneus*. Vzácnější než druh *Claviger testacues*.

Scarabaeidae

Gnorimus variabilis (LINNAEUS, 1758)

Pontický druh, zasahujúci do strednej Európy. V minulosti hojnější ako v súčasnosti.

Na lokalite Sv. Jur v Malaiseho pasci 25. 6. 2010, 1 ex.

Trichius rosaceus (VOËT, 179)

Európsky druh. V Malaiseho pasci na lokalite Kamenica nad Hronom 16. 6. 2010, 1 ex.

Buprestidae

Nalanda fulgidicollis (LUCAS, 1849)

Kamenica nad Hronom 18. 7. 2010, 1 ex. vo vzorke spolu s *Capnodis tenebrionis*, *Aurigena lugubris*, *Acmaeodera degener*, *Ptosima flavoguttata*, *Sphenoptera substriata*, *Coreaebus elatus*, *Coraeus rubi*, *Coraeus undatus*, *Agrilus convexicollis*, *Trachys minutus*.

Elateridae

Prosternon chrysocomum (GERMAR, 1843)

Senec – Martinský les, stromový FOT 22. 7. 2008/1 ex. (M. Dubovský lgt.), det et coll. O. Šauša

Ischnodes sanguinicollis (PANZER, 1793)

Senec – Martinský les 24. 4. 2009, 1 ex.

Ptinidae Subfamily Anobiinae

**Homophthalmus rugicollis* (MULSANT et REY, 1853)

Druh zaraďovaný v minulosti do rodu *Dryophilus* a čeľadi *Anobiidae*. Zistený v strednej a severnej Európe (LÖBL, SMETANA 2007). Na území Slovenska doposiaľ zistený na lokalite Vyšné Hágy (Tatry), DFS 6986b, 1. 8. 2008, 1 ex. v Malaiseho pasci v lesnom spoločenstve *Larici-Piceetum*. Nový druh pre faunu Slovenska.

Nitidulidae

**Stelidota geminata* (SAY, 1825)

Druh vyskytujúci sa v strednej Európe (chýba v Maďarsku, Poľsku, Česku, Nemecku). Ďalší príklad infiltrujúceho druhu na naše územie a najmä na územie Kováčovských kopcov. Kamenica nad Hronom, Malaiseho pasca 9. 5. 2010/4 ex., 13. 5. 2010 v octových lapačoch 5 ex. Det et coll. P. Průdek. Nový druh pre faunu Slovenska.

Coccinellidae

Tetrabrachys connatus (Creutzer, 1796)

Pontomediteránny druh, zasahujúci do strednej Európy

Kamenica nad Hronom, zemná pasca 18. 7. 2010, 1 ex. Doposiaľ bol výskyt druhu považovaný za skoro jarný (marec – apríl).

Zopheridae

Langelandia anophthalma AUBÉ, 1842

Čičov, v dutine *Acer negundo* 27. 11. 2010/1 ex. V spoločenstve *Aeletes atomarius*, *Acritus nigricornis*, *Paromalus flavicornis*, *Dendrophilus punctatus* (Histeridae) masovo. Z čeľadi Pselaphidae: *Saulcyella schmidtii*, *Batrissus formicarius*, *Batrissus oculatus*, *Plectophloeus* sp. a ďalšie druhy: *Colydium elongatum*, *Drapetes biguttatus*.

Endomychidae

Clemmus troglodytes HAMPE, 1850

V dutine pagaštana. Pravenec 20. 11. 2010/1 ex.

Latridiidae

Latridius gemellatus (= *Enicmus nidicola*)

Tento druh je nidobiont (nidikol) v hniezdach väčších vtákov, najmä krakle belasej (*Coracias garrulus*) len v niektorých krajinách Európy (LÖBL, SMETANA, 2008). Na Slovensku doposiaľ neznámy. Zistený v hniezde krakle na lokalite Zweistromland v Rakúsku 12. 11. 2007, 1 ex., leg. P. Sackl.

**Berginus tamarisci* WOLLASTON, 1854

Kamenica nad Hronom, 30. 5. 2010 v octových lapačoch v dubovom lese. Novšie údaje z Nemecka podáva MATERN (2004), ktorý popisuje vývin tohto druhu z hrčiek *Biorhiza pallida*. Niektoré údaje o bionómii sú z drevín: lipa, kvetov plamienka (*Clematis* sp.), rododendronov, topoľov a ihličnanov.

Údaje zo Slovenska nie sú známe, hoci v katalógu Nikitsky in LÖBL, SMETANA (2000) tento druh uvádza. Muzeálna zbierka Roubala (SNM Bratislava) má viac ex. z lokalít: Tanger, Livorno, Palestína, Sardínia (info od Dr. I. Rychlíka), žiadny z územia Slovenska.

Prvý doložený údaj zo Slovenska.

Bothrideridae

Teredus opacus HABELMANN, 1854

Submediteránny druh.

V lapačoch na ocot, Jurský Šúr, Quercetum, 29. 7. 2009, 1 ex. Na Slovensku málo známych (literárnych) údajov. Pravdepodobne pre skrytý spôsob života je „vzácný“.

Oxylaemus cylindricus (PANZER, 1796)

Európsky druh.

V octových lapačoch, na lokalite Jurský Šúr, Quercetum, 13. 6. 2009, 1 ex. Typický druh dubových lesov (quercikol). V ostatnom období viac ako 40 rokov sú sporadické údaje o jeho výskyte.

Endomychidae

Sphaerosoma puntatum tatricum REITTER, 1897

Endemit z pohoria Vysoké Tatry. Reitter popísal tento poddruh na základe typového materiálu z Vysokých Tatier. Následne viackrát zistený z územia Tatier.

Tatranská Lomnica, rezervácia Studené doliny – Jamy 10. 6. 2009, 1 ex.

Sphaerosoma pilosum (PANZER, 1792)

Európsky druh.

Zemná pasca na lokalite Liptovská Teplička 19. 6. 2009, 1 ex. Najhojnejší druhu rodu, je známy z pohoria Malé Karpaty. Zo stredného Slovenska je to prvý údaj.

Sphaerosoma piliferum (MÜLLER, 1821)

Európsky druh.

8 ex. v preseve opadanky v lesíku s *Catanea sativa*. Sv. Jur 15. 5. 2010.

Mychophilus minutus FRIVALDSZKY, 1877

Balkánsko-panónsky druh.

Jurský Šúr 10. 2009, hojný druh (viac ako 20 ex) v presevoch v starých dutinách dubov MAJZLAN (2010). Pravdepodobne myrmekofil.

Melandryidae

Phloiotrya rufipes (GYLLENHAL, 1810)

Európsky druh.

Krespulárny druh až nokturálny druh. Na lokalite Ľutov kóta Kňaží stôl 1 ex., 16. 7. 2010.

Asi pre nočnú aktivitu vzácny druh,. Na Slovensku málo novších údajov.

Phloiotrya subtilis (REITTER, 1897)

Euro-sibírsky druh.

Na lokalite Ľutov kóta Kňaží stôl 1 ex., 16. 7. 2010 v Malaiseho pasci. Podobne ako

predchádzajúci druh je vzácny pre nočnú aktivitu. Staršia literatúra (ROUBAL, 1936; JELÍNEK, 1993) tento druh neuvádzajú zo Slovenska. Až v katalógu (LÖBL, SMETANA 2008) je tento druh uvedený zo Slovenska.

Tenebrionidae

***Alphitobius diaperinus* (PANZER, 1797)**

Palearktický druh.

Na Slovensku vzácné vo voľnej prírode aj pod kôrou bukov. Spravidla však v skladoch, v múke, v starom chlebe a zásobách zrnín. Na Slovensku v hniezdach krakle na lokalite Martovce (DFS 8174d) 22. 7. 2006, 24 ex., 9. 6. 2006, 1 ex., 9. 6. 2007, 15 ex. (MAJZLAN, 2009). V hniezdach krakle sú len vývržky a odumreté časti živočíchov z prinesenej potravy. Tak sa mení aj pohľad na trofické preferencie tohto druhu chrobáka. Všeobecne vzácny druh (ROUBAL, 1936).

***Corticeus suberis* (LUCAS, 1846)**

Európsky druh.

Troficky viazaný na ihličnany a duby. 1 ex. zistený v Malaiseho pasci na lokalite Kamenica nad Hronom 16. 7. 2010. Na Slovensku vzácny druh.

Chrysomelidae

***Cryptocephalus quadriguttatus* RICHTER, 1820**

Euro-kaukazský druh.

Živná rastlina nie je známa. Na lokalite Liptovská Teplička 19. 6. 2009 v zemnej pasci 1 ex. Tento jedinec patrí ku aberácii *maurus* SUFFRIAN, 1848. Celý čierny, na krovkách chýbajú typické škvrny. Na Slovensku veľmi vzácny druh.

Anthribidae

***Choragus sheppardi* KIRBY, 1818**

Európa centralis. Na suchých konárnikoch listnatých drevín, hlavne *Acer campestre*. Na Slovensku málo známy druh, preto vzácny.

Jurský Šúr, Alnetum 10. 7. 2009, 1 ex.

Attelabidae

***Auletobius sanguisorbae* (SCHRANK, 1798)**

Palearktický druh.

Podbanské – Kôprová dol. Krížna dol., Malaiseho pasca 6. 7. 2009, 1 ex. Druh troficky viazaný na *Sanguisorba officinalis*. Na uvedenej lokalite táto chýbala. Doklad o tom, že biológia druhu (fytofágneho) nemusí byť záväzná pre jeho výskyt na danom území.

Staršie údaje z rezervácie Abrod na Záhorí 11. 7. 1999, 5 ex., kde živná rastlina je hojná.

***Nemonyx lepturoides* (FABRICIUS, 1801)**

Euro-kaukazský druh.

Kamenica nad Hronom, veľmi hojne od mája do júna 2010 (30 ex.) v Malaiseho pasci na xeroterme, kde v podraсте živná rastlina *Delphinium consolida*.

***Lasiornychites praeustus* (BOHEMAN, 1845)**

Mediterránny druh zasahujúci do strednej Európy. Na Slovensku vzácny druh, viazaný vývinom na duby a gaštany.

Kamenica nad Hronom, 19. 6. 2010, 1 ex. a 25. 7. 2010 1 ex. v Malaiseho pasci. Staršie údaje Sv. Jur 4. 6. 1988 leg. et coll. O. Majzlan.

Curculionidae

***Otiorhynchus sulcatus* (FABRICIUS, 1775)**

Sv. Jur pri Bratislave v zemných pasciach v starých vinohradoch. 17. 9. 2009 (5 ex.), 19. 8. 2009 (6 ex.), 29. 10. 2009 (4 ex.). Staršie údaje leg. O. Majzlan: Bratislava Vlčie hrdlo 15. 8. 1984 1 ex., a 21. 8. 1980 1 ex. CUNEV (1999) z Hornej Oravy.

Zo zbierkových údajov Slov. národného múzea v Bratislave: Slovakia: B. Bystrica 18. 5. 1921 leg. J. Roubal, det. Penecke. Velké Leváre 27. 7. 1955 leg. L. Kohout det. Cunev. Banská Štiavnica, 25. 4. 1963 leg. J. Kleinert, det. J. Cunev.

Druh nosánika, ktorý má asi pôvod v severnej Amerike (black wine weevil). Je uvádzaný ako polyfágnny škodca viacerých rastlín (rododendrony, tuje, jahody, maliny, vinič). Pravdepodobne je to invázny druh na európsky kontinent, kde sa môže stať škodcom viniča. Prvé poznatky o škodlivosti na viniči sú z oblasti Ontária (Kanada). Viac ex. som chytil pri jazere Ontário vo Whitby v mestskom parku (15. 8. 2010), všetko samice. V strednej Európe je populácia partenogenetická. SMRECZYNSKI (1966) ho uvádza ako zavlečený z Európy do Ameriky, Austrálie a na Nový Zéland.

***Otiiorhynchus crataegi* STIERLIN, 1861**

Druh nosánika po prvýkrát hlásený z územia Slovenska na Devínskej Kobyle (MAJZLAN, 2005). Ďalší nález vo vinohradoch nad Sv. Jurom v zemnej pasci 29. 10. 2009, 1 ex.

***Otiiorhynchus balcanicus* STIERLIN, 1861**

Balkánsky a mediteránny druh.

Kamenica nad Hronom: Malaiseho pasca 14. 5. 2010, 2 ex., oklep starého duba 9. 7. 2010, 1 ex. Presev 22. 7. 2010, 5 ex. Tento druh po prvýkrát oznámil BENEDIKT a KRÁTKY (2007) z tej istej lokality.

***Otiiorhynchites singularis* (LINNAEUS, 1767)**

Západoeurópsky druh. Tento druh som hojne pozoroval v Ulme (Nemecko), kde bol v smrečinách dominantný. Literárne údaje o výskyte na Slovensku nie sú mi známe. Na lokalite Sv. Jur 14. 5. 2010, 1 ex. v zemnej pasci v starých vinohradoch.

***Chromoderus affinis* (SCHRANK, 1781)**

Euro-sibírsky druh. Na Slovensku najmä v okolí Dunaja a teplých svahov Malých Karpát. Ďalší údaj z Hriňovej 15. 5. 2009, 1 ex.

***Pseudocleonus grammicus* (PANZER, 1789)**

Európsky druh. Na Slovensku preferujú nižšie polohy xerotermov. Ďalšie nálezy na strednom Slovensku Hriňová 15. 5. 2009, 1 ex. a Liptovská Teplička 19. 6. 2009, 1 ex. (zemné pasce).

***Donus intermedius* (BOHEMAN, 1842)**

Európsky druh. Preferuje vyššie polohy, hygrophil. Na lokalite Liptovská Teplička 19. 6. 2009, 2 ex. v zemnej pasci s druhom *Donus tessellatus* (HERBST, 1795) 1 ex.

****Liparus transsylvanicus* PETRI, 1894**

Balkánsky druh, zasahujúci do strednej Európy.

Druh viazaný na rastlinu *Laserpitium latifolium* a *Petasites* sp. Na Slovensku zatiaľ iba jeden údaj z Inovca (ROUBAL, 1937 – 1941). Tento údaj neprebral JELÍNEK (1993), čo nasvedčuje že sa jedná o nový doklad pre koleopterofaunu Slovenska.

Nové údaje sú z lokality Liptovská Teplička, zemná pasca 19. 6. 2009, 9 ex., v spoločenstve druhu *Liparus glabrirostris*.

***Liparus coronatus* (GOEZE, 1777)**

Euro-kaukazský druh.

Jurský Šúr 10. 9. 2008, 5 ex. v zemnej pasci na slanisku.

***Acalles croaticus* BRISOUT, 1867**

Bosna, Nemecko, Rakúsko (Alpy), Slovensko.

Montánny druh, na Slovensku doposiaľ na lokalite Medzisteny pri obci Javorina (Belianske Tatry). Viac ex. v javorovo-jedľovom poraste na 15. 5. 2010, 5 ex., 16. 6. 2010, 10 ex.

***Camptorhinus statua* (ROSSI, 1790)**

Euro-kaukazský druh. Preferuje staré dubiny. V ostatnom čase sa populácia tohto druhu zvyšuje. Novšie údaje sú z Jurského Šúru (MAJZLAN, 2010), FRANC (2010).

Amalus scrotillum (HERBST, 1831)

Submediteránný druh.

Na Slovensku uvádzaný z nížinných polôh na *Polygonum aviculare*. Táto rastlina však na lokalite Kňaží stôl chýba. Pravdepodobne je druh na tejto ploche viazaný na vres *Calluna vulgaris*. Viac ex. na lokalite Lutov, kóta Kňaží stôl (550 m n. m.), 3. 5. 2010 (4 ex), 8. 6. 2010 (5 ex.) v Malaisého pasci.

SÚHRN

Týmto príspevkom nadväzujem na 1. – 4. časť faunistických poznatkov o chrobákoch Slovenska (MAJZLAN, 2006a, b, 2007, 2008). V tomto príspevku uvádzam niekoľko významných faunistických druhov a 4 nové druhy pre koleopterofaunu. Tak sa zvyšuje počet druhov na Slovensku na 6 257.

V príspevku uvádzam aj bionomické poznámky ekozozologicky významných druhov. K zisteniu nových druhov chrobákov prispeli aj nové netradičné metodiky zberu: stromové, pôdne a vzdušný fotoeklektor, Malaisého pasca, hniezda vtákov. Viaceré druhy sú zaradené do zoznamu druhov európskeho významu v systéme NATURA 2000.

LITERATÚRA

- BENEDIKT, S., KRÁTKY J. 2007. Nové druhy nosatců (Coleoptera, Curculionidae) pro Slovensko. Entomofauna Carpathica, 19: 72–74.
- CUNEV, J. 1999. Chrobáky (Coleoptera) Hornej Oravy (severná Slovensko). Acta Rer. Nat. Mus., Bratislava, vol. XLV: 53–94.
- FRANC, V. 2010. Príspevok k poznaniu chrobákov (Coleoptera) v okolí Príbeliec a Čeboviec. Príroda Príbeliec a širšieho okolia Mikroregiónu Východný Hont. B.Bystrica: 159–170.
- HŮRKA, K. 1996. Carabidae České a Slovenské republiky. Kabourek, Zlín: 49–51.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2003. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 1, Apollo Books Stenstrup: 819 pp.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2004. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 2, Apollo Books Stenstrup: 942 pp.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2006. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 3, Apollo Books Stenstrup: 690 pp.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2007. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 4, Apollo Books Stenstrup: 935 pp.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2008. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 5, Apollo Books Stenstrup: 670 pp.
- LÖBL, I., SMETANA, A. 2010. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 6, Apollo Books Stenstrup: 924 pp.
- LUCHT, W. H. 1987. Die Käfer Mitteleuropas – Katalog. Goecke & Evers Verlag, Krefeld: 342 pp.
- MAJZLAN, O., RYCHLÍK, I. a KORBEL, L. 2005. Chrobáky (Coleoptera): 89–114. In: Majzlan, O. (ed.) Fauna Devinskej Kobyly. Bratislava, APOP: 184 pp.
- MAJZLAN, O. 2006a. Faunistické príspevky zo Slovenska (Coleoptera) 1. Naturae Tutela 10: 187–192.
- MAJZLAN, O. 2006b. Faunistické príspevky zo Slovenska (Coleoptera) 2. Naturae Tutela 10: 193–198.
- MAJZLAN, O. 2007a. Faunistické príspevky zo Slovenska (Coleoptera) 3. Naturae Tutela 11: 195–198.
- MAJZLAN, O. 2007b. Faunistické príspevky zo Slovenska (Coleoptera) 4. Naturae Tutela 12: 207–210
- MAJZLAN, O. 2009. Hniezdne fauna chrobákov (Coleoptera) krakle belasej (*Coracias garrulus*). Naturae Tutela 13/1: 65–69.
- MAJZLAN, O. 2010. Chrobáky (Coleoptera) PR Šúr, pp. 163–204. In: MAJZLAN, O., VIDLIČKA, E. 2001. Príroda rezervácie Šúr. Ústav zoológie SAV, Bratislava, 410 pp.
- ROUBAL, J. 1930. Katalog Coleopter Slovenska a Podkarpatska. Díel 1, Praha: 527 pp.
- ROUBAL, J. 1936. Katalog Coleopter Slovenska Podkarpatské Rusi. Díel 2., Bratislava: 434 pp.
- ROUBAL, J. 1937 – 1941. Katalog Coleopter Slovenska a Východních Karpat. Díel 3, Praha: 363 pp.
- SMRECZYNSKI, S. 1966. Klucze do oznaczania owadów Polski. Coleoptera-Curculionidae, Zs. 98b, Warszawa, PWN: 130 pp.

Adresa autora:

prof. RNDr. Oto Majzlan, PhD., Katedra biológie Pedagogickej fakulty UK, Moskovská 2, 813 34 Bratislava, e-mail: oto.majzlan@fedu.uniba.sk